

Samenvatting projectplan continuïteit van de samenleving

Versie 16 maart 2015

In deze memo wordt een samenvatting gegeven van het projectplan zoals dat in concept gereed is gekomen. Het beschrijft de resultaten en aanpak zoals die momenteel wordt voorgesteld. In afstemming met veiligheidsregio's (consultatie), vitale partners (CVI) en diverse andere partijen, kan deze aanpak nog worden aangescherpt. Het concept projectplan is op te vragen bij het bureau Veiligheidsberaad.

Doel: verbeteren van de onderlinge samenwerking in vitale infrastructuur

Vitale processen, producten of diensten, die nodig zijn in een samenleving, kunnen bij uitval (om wat voor reden dan ook) grote effecten hebben op de continuïteit en veiligheid van onze samenleving. Maatschappelijk doel van dit project is dat Nederland veiliger is door een betere risico- en crisisbeheersing. Het streven is erop gericht dat de uitval van (delen van de) vitale infrastructuur niet leidt tot maatschappelijke ontwrichting. Daarvoor is een goede onderlinge samenwerking nodig tussen bedrijven, veiligheidsregio's en ministeries. Het project heeft tot doel die samenwerking te verbeteren. Door het creëren van actieve netwerken waarin verantwoordelijk functionarissen concrete verbeteracties uitvoeren, krijgt die samenwerking een impuls. Het project richt zich *niet* op de investeringen die bedrijven, veiligheidsregio's en ministeries doen in het versterken van hun eigen veerkracht en optreden bij crises. Het project richt zich nadrukkelijk op de onderlinge afstemming, deze zogenaamde 'koppelvlakken' waarbij partijen iets met elkaar moeten.

Het project heeft tot doel actieve netwerken te stimuleren waarin die samenwerking in de praktijk tot uiting komt in de onderlinge relaties en in concrete afspraken over de verbetering van de onderlinge samenwerking.

Focus van dit project: drinkwater, elektriciteit, gas, olie, ICT & telecom

De vitale infrastructuur omvat vele partijen en netwerken. Voor de komende jaren is het belangrijk ons te richten op die voorzieningen, die anno 2015 als meest vitaal worden aangemerkt (voorlopige categorie 'A' uit de Herijking Vitaal). Dat wil zeggen dat de impact bij uitval groot is en tot ontwrichting van onze samenleving kan leiden. Het gaat dan om drinkwater, elektriciteit, gas, olie, ICT & telecom.

Doelgroep: regionaal netwerk per sector

Het project gaat er vanuit dat we leven in een netwerksamenleving en dat we dus ook zullen moeten organiseren rondom netwerken. Dat betekent dat we uitgaan van de netwerken van functionarissen die in de praktijk ook echt iets met elkaar moeten afstemmen, regelen etc. Het zijn functionarissen die op de grens van 'binnen' en 'buiten' acteren (grenswerkers) en die veelal de verantwoordelijkheid hebben om in het samenwerkingsproces te acteren namens hun organisatie. Dat zijn bij de bedrijven veelal business continuity managers of -adviseurs of liaisons, bij veiligheidsregio's en politie project- of programmamanagers, adviseurs en accounthouders. Het project ondersteunt hen bij het vinden van de juiste schaal voor de onderlinge samenwerking zodat onderlinge samenwerkingsafspraken ook concreet kunnen worden gemaakt en uitgevoerd. Naar analogie van de huidige samenwerking van veiligheidsregio's en waterpartners in 'dijkkringen', zal ook in dit project de fysieke inrichting van de vitale infrastructuur leidend zijn om te bepalen welke regionale netwerken zullen ontstaan. We kiezen ervoor om aan te sluiten bij de geografische gebieden waarbinnen de distributie van vitale voorzieningen is georganiseerd. Er komen dus regionale netwerken per sector. Heel concreet betekent dit dat het gebied waarvoor één drinkwatermaatschappij verantwoordelijk is, de schaal bepaalt voor het regionale netwerk dat samenwerkt rondom de continuïteit van de drinkwatervoorziening. Dat kan impliceren dat het netwerk bestaat uit één drinkwaterbedrijf en meerdere veiligheidsregio's of dat een netwerk bestaat uit één netbeheerder en meerdere veiligheidsregio's. Daar waar de schaal te groot is om daadwerkelijk samen te werken (denk aan landelijke netwerken, zoals die van sommige telecomaandieners of het landelijke gastransportnet), vragen we de landelijke spelers een 'lead partner' uit de sector en contactpersoon aan te wijzen voor het regionale netwerk (analoog aan de afspraken die met defensie als vitale partner zijn gemaakt). Ook landelijke afspraken hebben immers een regionale uitwerking nodig.

Resultaten en planning

In Nederland werken bedrijven, veiligheidsregio's en ministeries, al geruime tijd aan de bescherming van vitale infrastructuur, ook vanuit de invalshoek rampenbestrijding en crisisbeheersing. In de Wet veiligheidsregio's wordt benadrukt dat samenwerking met crisispartners van cruciaal belang is en dat over de rampenbestrijding en crisisbeheersing met crisispartners moet worden afgestemd. Mede daarom hebben diverse veiligheidsregio's convenanten afgesloten met vitale sectoren, zoals bijvoorbeeld drinkwatermaatschappijen. Met dit project willen we daarop voortborduren door de bestuurlijke ambities

ook écht te vertalen naar de uitvoeringspraktijk en daar de samenwerking een impuls te geven. Binnen het project worden de volgende resultaten onderscheiden.

Resultaat	Toelichting	Wanneer gereed
Eenduidige rolopvatting veiligheidsregio irt Rijksoverheid en vitale partners.	Er is nog veel onduidelijkheid over de rol van de veiligheidsregio in de vitale infrastructuur. Dat maakt de samenwerking met de ministeries en met vitale partners lastig. Een eenduidige rol van de veiligheidsregio in de vitale infrastructuur moet dus worden uitgewerkt. De rol is uit te werken in de thema's die ook in veel convenanten zijn benoemd (zie hierna toelichting).	<ul style="list-style-type: none"> • Rolbeschrijving vastgesteld door stuurgroep project in september 2015 • Vastgesteld door Commissie Vitale Infrastructuur, Veiligheidsberaad en V&J uiterlijk december 2015 • Ondertekening door 25 besturen kan tot 2016.
Agenda met samenwerkingsafspraken per sector.	Een agenda met samenwerkingsafspraken per sector op basis van een concretisering van de 8 thema's en prioritering per sector. Deze agenda wordt landelijk bepaald, maar de uitvoering geschiedt in de regionale netwerken.	Begin 2016 gereed en vastgesteld door Commissie Vitale Infrastructuur, Veiligheidsberaad en V&J.
Actieplan per regionaal netwerk en een nationaal actieplan.	Samenwerking tussen de drie partijen geschiedt in regionale netwerken. Zij zullen aan de hand van de agenda de verbeteracties in hun eigen netwerk moeten identificeren en vastleggen in een actieplan. Per regionaal netwerk wordt een actieplan opgesteld en er wordt één nationaal actieplan opgesteld met verbeterpunten in de samenwerking op rijksniveau.	De actieplannen dienen uiterlijk medio 2016 gereed te zijn zodat daarna concrete verbeteracties ook gerealiseerd gaan worden.
Menukaart voor de uitvoering.	Het is belangrijk dat de betrokken partijen worden ondersteund in de te maken afspraken en er optimaal gebruik wordt gemaakt van bestaande kennis en kunde op dit vlak (bijv. uit lopende projecten). Daarom moet er een menukaart worden gemaakt met een korte beschrijving van relevante voorbeelden en relevante contactgegevens.	Menukaart dient Q3 2015 gereed te zijn, maar zal ook periodiek worden geactualiseerd (de menukaart kan ook gebruikt worden na 2016).

Activiteiten om de resultaten te realiseren

Fase 1: een duidelijke rolopvatting

1. Eerste verkenning rolbeschrijving door projectteam

Het is in deze eerste fase wenselijk om duidelijk te maken hoe ieder de eigen verantwoordelijkheid heeft binnen de nieuwe vitale infrastructuur. Voor de rol van het bedrijfsleven en de rol van de rijksoverheid wordt deze rolbeschrijving uitgewerkt binnen het project Herijking Vitaal. Er is daarmee nog veel onduidelijkheid over de rol van de veiligheidsregio in de vitale infrastructuur. Dat maakt de samenwerking met de ministeries en met vitale partners, veelal nationaal georganiseerd, lastig. Een eenduidige rol veiligheidsregio in de vitale infrastructuur moet dus worden uitgewerkt. De rol is uit te werken naar taken rond acht thema's die ook in veel convenanten zijn benoemd en ook voortkomen uit internationale onderzoek naar beleid in de vitale infrastructuur¹ ;

1. Inrichten en faciliteren regionale netwerken: de veiligheidsregio heeft een wettelijke taak om partijen bijeen te brengen rondom het risicoprofiel en afspraken in de crisisbeheersing (platformfunctie)
2. Vertalen dreigingsanalyse en risicobeoordeling naar regionale context: internationale en landelijke inzichten over bedreigingen van de continuïteit moeten een plek krijgen in het

¹ Recipe, Good practices manual for CIP policies, Marieke Klaver et.al., TNO 2011

- risicoprofiel. Gezamenlijke duiding van de risico's en betekenisgeving voor de inzet is van belang.
3. Risicobeheersing: het gaat om risicocommunicatie, advies bij vergunningverlening, toezicht op continuïteit bij bedrijven, maar ook over eigen continuïteit / functioneren veiligheidsregio bij uitval
 4. Opleiden, trainen, oefenen: gezamenlijk opleiden en trainen oefenen met partners
 5. Alertering / alarmering: afspraken over wie, wanneer, wie alarmeert en rol meldkamer(s)
 6. Informatievoorziening en crisiscommunicatie: delen van informatie (onderling) en afstemmen bij communicatie in de richting van publiek
 7. Crisismanagement: afspraken over opschaling, inzet, afschaling in algemene kolom en functionele kolom (ook met rijk)
 8. Tijdelijke noodvoorzieningen / capaciteiten en distributie: afspraken over prioritering en wie wat distribueert, maar bijvoorbeeld ook inzet defensiecapaciteit.

In die rolbeschrijving zal een begripsdefinitie worden opgenomen van elk van de acht thema's, de taken en verantwoordelijkheden van veiligheidsregio's (incl. wettelijke grondslag) en welke aandachtspunten er hierbij zijn in de samenwerking met de rijksoverheid en het bedrijfsleven. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met burgerparticipatie en veerkracht. Ten aanzien van deze thema's wordt door het projectteam een verkenning gemaakt, die als input dient voor de rolbeschrijving.

2. Bijeenkomst met bestuurders en bijeenkomst met CVI

Belangrijk aspect van de rolbeschrijving daarbij om relevante begrippen eenduidig te definiëren en de verbanden inzichtelijk te krijgen. Dat gebeurt op basis van een tweetal bijeenkomsten: een bijeenkomst met bestuurders van veiligheidsregio's (mogelijk DB VB) en een bijeenkomst met vitale partners (Commissie Vitale Infrastructuur). In die bijeenkomsten worden de uitkomsten van de Herijking Vitaal besproken (o.a. nieuwe focus op vitale processen, producten en diensten en de rolbeschrijvingen rijksoverheid en bedrijfsleven) en wordt op basis daarvan gezamenlijk gezocht naar een juiste rolverdeling. Het resultaat van deze activiteiten is dat een beschrijving gereed komt waarin de rolverdeling veiligheidsregio, ministeries en partners op de vitale processen inzichtelijk is gemaakt en de verantwoordelijkheden van veiligheidsregio's uniform zijn beschreven.

3. Landelijk netwerk continuïteit en opstellen concept rolbeschrijving

Deze beschrijving wordt besproken met een door het project opgericht landelijk 'netwerk continuïteit' waarin vertegenwoordigers van betrokken ministeries (EZ, I&M, V&J), bedrijfsleven (leden Commissie Vitale Infrastructuur) en veiligheidsregio's participeren zonder last of ruggespraak. Op basis van een uitgebreide bespreking kan een concept rolbeschrijving worden vastgesteld door de stuurgroep van dit project.

4. Brede consultatie

De concept rolbeschrijving wordt daarna besproken en formeel getoetst bij bestuurders (DB VB), de Commissie Vitale Infrastructuur, relevante managementraden VB en andere relevante netwerken, zoals netwerk zorgcontinuïteit van de GHOR.

5. Definitieve rolbeschrijving en vaststelling door 25 besturen

De definitieve rolbeschrijving wordt daarna opgesteld en voorgelegd voor ondertekening aan de 25 besturen van (uitloop in volgende fase is mogelijk).

Fase II: acties in verbinding

In de tweede fase gaat het erom de thema's verder te operationaliseren naar concrete samenwerkingsafspraken per sector en deze ook te prioriteren in een agenda. In deze fase is het belangrijk om gezamenlijk een prioritering te maken binnen de acht samenwerkingsthema's. In de consultaties rond dit concept projectplan is naar voren gekomen dat er in ieder geval veel meer aandacht mag komen voor verbetering van de samenwerking aan de voorkant van de veiligheidsketen (gezamenlijke risicobeoordeling en -duiding) en informatievoorziening tussen de drie partijen. Deze agenda met geprioriteerde samenwerkingsafspraken ondersteunt de uitvoering in regionale netwerken bij het identificeren van de eigen verbeteracties. Deze krijgen een plek in actieplannen voor de uitvoering.

1. Expertbijeenkomsten en opstellen agenda per sector

Een eerste stap in deze fase is dat er landelijke expertbijeenkomsten worden georganiseerd rondom de tripartite samenwerking bij een bepaald vitaal proces (elektriciteit, olie, gas, drinkwater, ICT & Telecom). Voor deze expertbijeenkomst worden de specifieke bedrijven, het betrokken departement en vertegenwoordigers van veiligheidsregio's uitgenodigd. Selectie gaat in overleg met het voor dit project ingerichte Netwerk Continuïteit. Op basis van de expertbijeenkomsten wordt een vertaling gemaakt naar een agenda voor de verbeteracties per sector. Het gaat dan om de selectie van de top vijf aan verbeterpunten in de samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven in die sector. Te denken valt aan: heldere afspraken tussen veiligheidsregio's (en daarmee gemeenten) en drinkwatermaatschappijen over distributie nooddrinkwater aan de bevolking. Maar ook aan heldere afspraken over gasleveranties voor prioritaire voorzieningen in zorggebied. Deze agenda wordt formeel voorgelegd aan de relevante managementraden VB en aan de CVI van VNO-NCW en uiteindelijk vastgesteld door CVI, Veiligheidsberaad en het ministerie van V&J.

2. Opstellen actieplannen

De actieplannen worden opgesteld per regionaal netwerk van iedere sector omdat het erom gaat dat de passende verbeteracties voor hun gebied worden benoemd. Het is in deze netwerken in de eerste plaats belangrijk dat een vertrouwelijke en vertrouwde omgeving ontstaat waarin open over de samenwerking kan worden gesproken. Op basis van de agenda kan de onderlinge samenwerking in de regionale netwerken worden getoetst en wordt inzichtelijk welke verbeteracties nog moeten worden opgepakt. Niet alle verbeteracties uit de agenda zijn daarom voor alle regionale netwerken even relevant. De verbeteracties die nog 'open staan' worden opgenomen in het eigen actieplan per regionaal netwerk (inclusief verantwoordelijke, planning en financiering). In sommige gevallen vervangen de actieplannen dan de actielijsten, zoals die nu in de convenanten vitale infrastructuur zijn gemaakt en in sommige gevallen vullen de actieplannen deze aan. Opgemerkt wordt dat de verbeteracties niet aanvullend zijn aan bestaande taken, maar dat het succesvol samenwerken bij continuïteit een bestaande verantwoordelijkheid is van veiligheidsregio's, ministeries en bedrijven. Het verdient aandacht bij de verbeteracties dan ook zo veel mogelijk vanuit de bestaande capaciteit te organiseren. Daar waar er wel extra (incidentele) capaciteit noodzakelijk wordt geacht om bepaalde verbeteracties door te voeren, zal uitdrukkelijk moeten worden afgesproken hoe de verdeling van de kosten over de drie partijen en de financiering daarvan geschiedt.

De veiligheidsregio heeft een platformfunctie om relevante partijen in de regionale netwerken bijeen te brengen en is dan ook initiator van de regionale actieplannen per sector. Voor de daadwerkelijke besluitvorming in deze stap is het voor dit project gewenst binnen de regionale netwerken enige organisatie aan te brengen. Wanneer het aantal partijen in het netwerk te groot is om deze vertaling naar verbeteracties samen te kunnen maken, wordt voorgesteld dat vanuit de veiligheidsregio's één regio tot 'lead partner' wordt aangewezen om namens de anderen een afspraak te maken. Dat geldt overigens ook andersom; wanneer het aantal bedrijven in het netwerk te groot is, wordt vanuit hun midden één partij aangewezen als 'lead partner' om de verbeteracties te identificeren en te benoemen. Op die wijze wordt ook binnen het project slim samengewerkt om tot concrete verbeteracties te komen. Uiteindelijk worden de regionale actieplannen voorgelegd aan de betrokken bedrijven en veiligheidsregio's. Alle deelnemende organisaties in het netwerk moeten zich kunnen vinden in de uitwerking van de verbeteracties, planning en andere onderlinge afspraken het eigen werkgebied.

Vanzelfsprekend zullen er ook acties zijn die op landelijk niveau tot stand moeten komen. Die worden uiteindelijk vastgelegd in een nationaal actieplan, waartoe het ministerie van V&J het initiatief neemt om deze af te stemmen met de betreffende ministeries die functioneel zijn betrokken bij een bepaalde sector. Het ministerie van VenJ benut de landelijke netwerken (o.a. CVI en de Interdepartementale werkgroep Nationale Veiligheid) voor het nationale actieplan en is de initiator van dat plan.

Het projectteam ondersteunt bij de uitwerking van de gezamenlijke actieplannen, onder andere door het aanreiken van de agenda en menukaart (zie later) en door ondersteuning bij de vorming van de regionale netwerken. Het projectteam stemt bij de inrichting van de regionale netwerken nadrukkelijk af met de Commissie Vitale Infrastructuur van VNO-NCW.

3. Menukaart voor de uitvoering

Belangrijk aspect in de actieplannen is concretisering, fasering een financiële raming en financiering van de voorstellen zodat uitvoering van de acties ook realistisch is. Vanuit het project worden hiertoe concrete voorbeelden verzameld, die partijen kunnen gebruiken bij het opstellen van hun actieplannen. In deze 'menukaart voor de uitvoering' worden voorbeelden aangereikt voor verbetering van de samenwerking. Daarbij wordt gebruik gemaakt van reeds opgedane ervaringen rondom de eerste actieplannen en de kennis en kunde, die bij IFV, universiteiten en andere kennisinstituten beschikbaar is. Deze kennis wordt gebundeld en toegankelijk gemaakt in de menukaart. Verder kan de menukaart zicht geven op mogelijke instrumenten die in actieplannen kunnen worden gehanteerd. Te denken valt aan:

- Pilot 'actieve regionale netwerken' (welke randvoorwaarden zijn nodig, welke lessen kunnen we leren etc.)
- Convenanten herijken (indien nodig) en operationaliseren, actielijsten actualiseren
- Inspanningen lopende projecten benutten (bijv. Domino, Miracle, Predict)
- Mogelijkheden van bestaande of nieuwe informatiestructuren (LCMS, kennisbanken, NL-alert).

Het is aan netwerken om van de voorbeelden uit de menukaart gebruik te maken door deze op te nemen in de actieplannen of niet. Gedacht wordt ook om rond de menukaart een soort 'kennisplatform' te ontwikkelen. Mogelijk kan het IFV hierin een rol vervullen en als aanspreekpunt fungeren (één loket voor ministeries, bedrijfsleven en veiligheidsregio's). Dit aspect van de menukaart vraagt nog een nadere ontwikkeling, die gedurende de tweede fase van dit project wordt vormgegeven.

4. Toetsbijeenkomst verbeteracties in verbinding

Er komen regionale actieplannen per sector en één nationale actieplan continuïteit. Deze plannen moeten op elkaar zijn afgestemd omdat we vanuit één systeem denken en werken. Wanneer de meeste actieplannen in concept gereed zijn, wordt een landelijke bijeenkomst georganiseerd vanuit het project. Deelnemers zijn veiligheidsregio's, vitale partners, ministeries en kennispartners. Deze 'Toetsbijeenkomst acties in verbinding' is een cruciale tussenstap om verbindingen te leggen tussen de actieplannen onderling en om breed draagvlak te organiseren voor de uitvoering. Daar waar zaken slimmer kunnen worden georganiseerd op landelijke schaal, zal dit als zodanig moeten worden benoemd. Als voorbeeld kan het zijn dat een landelijke pilot op een bepaald onderdeel wenselijk is. Een aanpak is vaak het beste te ontwikkelen door "het" te doen en de aanpak proefondervindelijk te laten groeien. Dat is echter risicovol en kost tijd. Regionale netwerken zullen dan ook worden gestimuleerd door middel van pilots gezamenlijk uitvoering te geven aan bepaalde onderwerpen in hun actieplan. Uitvoering van dergelijke landelijke onderzoeken of pilots worden binnen de definitieve actieplannen meegenomen.²

5. Start uitvoering actieplannen en monitoring

Op basis van de resultaten uit de toetsbijeenkomst worden de actieplannen al dan niet verder aangescherpt en afgerond. Afhankelijk van de snelheid van het netwerk, maar uiterlijk Q4 2016 zijn alle regionale actieplannen opgesteld en is ook het nationale actieplan opgesteld. Daarna start de uitvoering (uitloop ook na 2016 mogelijk). De actieplannen zijn als het ware 'levende convenanten op operationeel niveau'. Het is vooral aan de netwerken zelf om bij de uitvoering de juiste inspanningen te plegen. Het projectteam zal de voortgang in uitvoering van de actieplannen monitoring en daarover communiceren aan de stuurgroep van dit project (projectleiders en bestuurlijk portefeuillehouder) en ook de Commissie Vitale Infrastructuur van VNO-NCW wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang. Per sector wordt inzichtelijk gemaakt in hoeverre er voortgang is op de agenda met samenwerkingsafspraken en waar belangrijke leerpunten zitten voor de onderlinge samenwerking.

Fase 3: afbouw

Tijdens deze laatste fase zal het project worden geëvalueerd en wordt een voorstel uitgewerkt voor borging van de projectresultaten (inclusief beheer van projectresultaten, noodzakelijke capaciteit voor verdere implementatie en een advies over monitoring van de voortgang van de doelen in de jaren 2017 e.v.).

² Om de uitkomsten van landelijke pilots te borgen zal begeleiding van de implementatie bij de regionale netwerken nodig zijn. Daar dient rekening mee te worden gehouden.

Samenvatting projectplan continuïteit van de samenleving

Versie 16 maart 2015

Investering

Het project 'Continuïteit van de Samenleving' vraagt van iedere veiligheidsregio een investering van € 3.700,-. Dit betreft een bijdrage aan de projectkosten, die bestaan uit de kosten van een uitvoerend projectleider, bijeenkomsten/consultaties en een budget voor communicatie. Vier veiligheidsregio's (Rotterdam-Rijnmond, IJsselland, Kennemerland en Groningen), NCTV en GasUnie stellen 'om niet' personeel beschikbaar voor het projectteam. Ook het ministerie van VenJ stelt voor dit project financiële middelen ter beschikking. Het bedrijfsleven is via de Commissie Vitale Infrastructuur betrokken bij de uitvoering van dit project en zal op diverse momenten gevraagd worden mee te denken en te werken.

Naast de financiële bijdrage van iedere veiligheidsregio, zal rekening moeten worden gehouden met capaciteit voor het voorbereiden, vaststellen en uitvoeren van de 'eigen' verbeteracties. Dit is echter reguliere capaciteit voor het uitvoeren van reguliere verantwoordelijkheden. Veel veiligheidsregio's verrichten overigens al activiteiten op dit terrein, het project sluit daarom aan bij lopende inspanningen en prioritering. Door samen op te trekken in dit project en kennis te delen, wordt het wiel maar één keer uitgevonden en wordt het voor de nationale overheid en vitale partners ook makkelijker om (inhoudelijke en procesmatige) afstemming met veiligheidsregio's te organiseren.

Tot slot

Door verdere globalisering, klimaatverandering, urbanisering en vooral informatisering is onze samenleving steeds complexer geworden, zijn de afhankelijkheden van en tussen vitale voorzieningen groter geworden en is de kwetsbaarheid vergroot. Er zijn nieuwe soorten risico's waarmee we rekening moeten houden en veelal hebben we te maken met onzekere risico's met onvoorziene gevolgen. Dat vraagt een nieuwe manier van crisisbeheersing. We moeten leren improviseren zodat we hiermee kunnen omgaan, we moeten investeren in veerkracht zodat uitval van vitale voorzieningen niet leidt tot maatschappelijke ontwrichting en we moeten leren omgaan met een veelheid aan betrokken partijen met eigen verantwoordelijkheden. Passend bij die nieuwe uitdagingen wordt vanuit dit project de samenwerking van betrokken bedrijven, veiligheidsregio's en ministeries gestimuleerd en gefaciliteerd. Samenwerkingsverbanden (netwerken) vragen daarbij continu onderhoud. In het project moet daarbij ruimte zijn voor uitproberen, (af)leren en experimenteren in die onderlinge samenwerking, terwijl er tegelijk wordt ingezet op een set van basisafspraken waaraan partijen elkaar kunnen houden en elkaar op kunnen aanspreken. Het gaat erom dat duidelijk wordt wat we van elkaar mogen verwachten bij elk soort situatie en dat er straks een duurzame basis ligt voor succesvolle samenwerking in de komende jaren.